

Ethical
Journalism
Network

IZGRADNJA POVERENJA

Deklaracija o održivom novinarstvu
u Jugoistočnoj Evropi i Turskoj

Poverenje u medije i nezavisno novinarstvo predstavlja ključni preduslov za izgradnju demokratije. No, imajući u vidu da poverenje u novinarstvo opada u svetlu dezinformacija i političke propagande, Evropa, kao i zemlje Jugoistočne Evrope i Turska, suočavaju se sa ozbiljnom krizom pluralizma.

Ipak, promena se nazire. Vodeći ljudi iz medija i novinarstva udružuju se kako bi prekinuli začarani krug korupcije i preteranog političkog uticaja na novinarstvo.

Oni su udruženi u projektu Mreža za etičko novinarstvo (Ethical Journalism Network) - *Izgradnja poverenja u medije na području Jugoistočne Evrope i Turske* - koji otvara prostor za nove strategije o ponovnom uspostavljanju narušenog poverenja javnosti, kao i izgradnji ostvarive i realistične budućnosti održivog, odgovornog novinarstva.

Neke od vodećih medijskih kuća iz Srbije, Kosova, Crne Gore i Makedonije već učestvuju u projektu, a očekuje se da će se u proces uključiti i deo medija iz Bosne i Hercegovine, Albanije i Turske. Regionalna konferencija trebalo bi da bude organizovana do jula 2019.

Cilj ovog inovativnog projekta je osnaživanje novinarstva i prepoznavanje onih medija koji poštuju načela etike i transparentnosti. Ove nezavisne redakcije su predvodnici novinarstva u javnom

interesu i predstavljaju odbrambeni štit nezavisnog, etičkog novinarstva, te je stoga neophodno pružiti im podršku zarad očuvanja demokratije u regionu.

Zašto je etičkom novinarstvu neophodna podrška?

Novinarstvo je u krizi i neophodno mu je hitno pomoći, ne samo usled ogromnih promena koje su se javile kao posledica informatičke revolucije, već i urušavanja tržišnih modela koji su nekada obezbeđivali prihode od oglašavanja kao i tiraža koji je održavao nezavisno novinarstvo.

U Jugoistočnoj Evropi i Turskoj kriza je još produbljenija uzimajući u obzir istoriju sukoba, propagande i političkih pritisaka, što je stvorilo jedno fragmentirano i polarizovano medijsko okruženje.

Ukoliko se ne pronađu rešenja koja bi omogućila da se prepoznaju i podrže nezavisni mediji, oni će neminovno postati tek trofeji u rukama oligarha, političkih aktera i beskrupuloznih centara moći.

Kako mediji dokazuju da su slobodni i nezavisni?

Mediji u Jugoistočnoj Evropi prepoznaju tri ključne oblasti koje predstavljaju kriterijume za kvalitet i poverenje javnosti:

Etičko izveštavanje: Novinari i urednici moraju dokazati posvećenost osnovnim principima izveštavanja, posebno kroz usvajanje kodeksa ponašanja u novinarskoj struci, zasnovanom na pet osnovnih principa koje je ustanovila Mreža za etičko novinarstvo - tačnost, nezavisnost, nepristrasnost, humanost i transparentnost. Ove vrednosti su od suštinskog značaja za uspostavljanje najviših standarda odgovornog novinarstva.

Dobro rukovođenje: Mreža za etičko novinarstvo pokrenula je program Revizije etičkih medija (Ethical Media Audits), koji predstavlja sistem samoupravljanja i izveštavanja razvijen u saradnji sa regionalnim vlasnicima, menadžerima i urednicima. Ovaj sistem pomaže informativnim medijima da

VREDNOSTI ETIČKOG IZVEŠTAVANJA

Informativni mediji koji predstavljaju javno dobro razumeju da je suština novinarstva više od slobode izražavanja i da je ono što ih razlikuje činjenica da se reporteri i urednici izražavaju kroz poštovanje etičkih načela, što predstavlja temelj novinarske profesije.

Ove ključne vrednosti uspostavljene su u proteklih 100 godina u više od 400 uređivačkih kodeksa koje su sastavili medijski profesionalci i predstavljaju pravila na osnovu kojih novinari obavljaju svoj posao. Mreža za etičko novinarstvo označila je vrednosti koje predstavljaju temelje pomenutih kodeksa i služe kao smernice u našem radu:

1. **Tačnost i izveštavanje zasnovano na činjenicama:** bez dezinformacija i zlonamernih neistina;
2. **Nezavisnost i kritičko promišljanje:** bez propagande i pristrasnosti;
3. **Nepristrasnost:** ravnopravno uključivanje stavova svih učesnika;
4. **Humanost:** ispoljavanje brige i saosećanja prema svim grupama;
5. **Transparentnost:** otvorenost prema publici i ispravljanje grešaka.

Vodeći ljudi iz medija i novinarstva udružuju se kako bi prekinuli začarani krug korupcije i preteranog političkog uticaja na novinarstvo.

definišu način na koji posluju u skladu sa osnovnim standardima transparentnosti i odgovornog upravljanja. Revizije predstavljaju sredstvo za obezbeđivanje poštovanja ljudskih prava i sprečavanje nevidljivih i sumnjivih načina ometanja rada ili sukoba interesa u sferama vlasništva i upravljanja medijima.

Samoregulacija: Svi mediji moraju biti posvećeni ispravljanju grešaka, održavati vezu sa publikom i dokazati posvećenost izveštavanju u službi javnosti. To se postiže putem unutrašnjih, pristupačnih sistema samoregulacije, kao i kroz saradnju sa drugim medijima u cilju formiranja nacionalnih sistema nezavisne medijske regulacije bez upliva političkih ili drugih pojedinačnih interesa.

Kako prepoznati pouzdane medije i nadgledati njihov rad?

Usvajanje kodeksa ponašanja ili pridruživanje *Reviziji etičkih medija*, kao i podrška principima samoregulacije, ciljevi su koji se lako dostižu, ali to nije dovoljno. Izgradnja poverenja javnosti zahteva sistem nadzora kako bi se osiguralo da mediji drže obećanja.

Mreža za etičko novinarstvo deluje kako na nacionalnom, tako i na evropskom nivou kako bi pomogla u uspostavljanju novih sistema - kao što je Inicijativa za poverenje u medije - koji će pokušati da stvore pouzdani nadnacionalni sistem kako bi podržali najbolje novinarstvo i istakli one medije koji su lideri u postavljanju standarda.

Mediji u Jugoistočnoj Evropi i Turskoj imaju priliku da kroz ovaj program postanu glavni zastupnici novinarstva u javnom interesu i da predvode kampanju izgradnje poverenja javnosti u medije širom Evrope.

U tom smislu, Mreža za etičko novinarstvo planira da pomogne u

uspostavljanju regionalne mreže vodećih medija u Jugoistočnoj Evropi koja bi prepoznala etičko novinarstvo na nacionalnom i regionalnom nivou. To su mediji koji su demokratiji neophodni i koji imaju moć da pozivaju na odgovornost političke i korporativne centre moći. Oni su brendovi u koje javnost može imati poverenja.

Ko plaća za pouzdano novinarstvo?

Mediji prepoznati unutar programa *Izgradnja poverenja u medije na području Jugoistočne Evrope i Turske* - u središtu su pokreta za održivo i pouzdano novinarstvo. Oni moraju biti zaštićeni od političkog uplitanja kako bi opstali u neizvesnom medijskom okruženju.

To, međutim, neće biti dovoljno. Nezavisnim medijima će nesumnjivo biti neophodni novi modeli zarade i finansijske podrške - kombinacija finansiranja koji podrazumeva tradicionalne komercijalne prihode, kao i javne pretplate i donacija.

Možemo razlikovati nekoliko tokova finansijske podrške - kako javnih tako i privatnih - ali ono što je neophodno uvesti je mehanizam koji bi omogućio da se tokovi finansiranja ostvaruju bez uslovljavanja, štiteći tako i uređivačku autonomiju.

Putem EJNI programa, novinari i mediji mogu da zadobiju poverenje javnosti kroz svoju posvećenost uređivačkoj nezavisnosti, etičkom novinarstvu i transparentnosti u vlasništvu i upravljanju medijima.

Ukoliko želite da podržite ova zalaganja i pridružite se kampanji, stupite u kontakt sa EJNI programskim timom za Jugoistočnu Evropu.

Više informacija dostupno je na www.ethicaljournalismnetwork.org

Revizije dobrog rukovođenja i etičkih medija

Revizija počinje analizom novinarske prakse unutar medijske kompanije, uz detaljan pregled menadžmenta i radne prakse. Rezultat revizije će otkriti na koji način kompanija funkcioniše, njene težnje, dugoročne ciljeve i buduće perspektive. Rezultati revizije služe za internu upotrebu, ne za širu javnost, osim u slučaju saglasnosti kompanije, ali će revizija ponuditi odgovore na ključna pitanja sa kojima se savremeni mediji suočavaju:

Naša misija i naša uloga:

1. Posvećenost kompanije kvalitetnom upravljanju i etičkim standardima
2. Koliki je proizvedeni novinski učinak
3. Kako kompanija štiti uređivačku autonomiju
4. Kako se kompanija odnosi prema pritužbama i interesovanju publike

Ko smo i kako radimo:

5. Upravljanje i vlasništvo u kompaniji
6. Podaci o ekonomskom učinku
7. Odnosi unutar industrije, radni standardi i rad na obučavanju
8. Bezbednost i zaštita novinara i radnika u medijima

Naša vizija budućnosti:

9. Težnje i ciljevi kompanije
10. Trendovi u industriji

Samoregulacija i odgovornost prema javnosti

Novinarstvo u javnom interesu ima odgovornost prema publici i javnosti čije je sredstvo. Mediji ovo postižu na tri načina:

1. Kroz podsticanje zaposlenih na odgovorno i etičko ponašanje, prihvatanjem činjenice da **etičko novinarstvo počinje od pojedinca**. Svaki novinar treba da ima slobodu da izveštava slobodno, ali takođe svako mora preuzeti i odgovornost za sopstvene postupke.
1. Kroz stvaranje **internih sistema** samoregulacije u cilju adresiranja žalbi i mišljenja publike o radu kompanije. Ovakvi interni sistemi mogu uključivati posebne instance, na primer postavljanje uredništva za javnost, ali suština ovih sistema je omogućavanje redakcijama da čuju glas publike.
1. Tamo gde to bude omogućeno, oni bi takođe postali učesnici **procesa samoregulacije nacionalnih medija** - obično kroz novinarska ili medijska tela - koji bi odgovarali na žalbe javnosti ukoliko interni sistemi samih medija ne budu u mogućnosti da razreše spor.

Ova publikacija pripada programu *Izgradnja poverenja u medije na području Jugoistočne Evrope i Turske*, trogodišnjem programu koji sprovodi Mreža za etičko novinarstvo u saradnji sa UNESCO-om, uz podršku Evropske komisije.

 @EJNetwork www.ethicaljournalismnetwork.org